

מסורת הש"ס

(א) [שבוטות לב. ע"ש], (ב) [שבוטות לב. ע"ש מור כ: מדרס פו. צ"ק עג. צ"ב קטנ:], (ג) ז"ל א"ר יוסי ובי' מהר"ם, (ד) ז"ל רבי אומר וכו'. מהר"ם, (ה) ז"ל עדות' מתקיימת. מהר"ם, (ו) מה יעשו כי' פוסקא בפ"ע. מהר"ם, (ז) [נמנדר לז], (ח) גירסת מהר"ם, (ט) גי' כ"א דראיית מעשה גרמה, (י) זה הדיבור וד"ה נרבע הד"א. מהר"ם, (כ) גי' מהר"ם רשע ופסול לעדות ומיחו קסה כי' אמר רבא כי' מפני שאדם קרוב אלל עצמו וי"ל, (ל) [ועי' תוס' יבמות כה. ד"ה הוא וכו'],

תורה אור השלם

1. לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יִקְטָט על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דָּבָר: דברים ט טו

גליון הש"ס

גמ' אחד דיני סמוכות. עיי' שבוטות דף לה ע"א מהר"ם א': תוס' ד"ה אמר רבא וכו' אבל לענין נמצא בו. עיי' סנהדרין לא ע"א מורה ש"ס:

מוסף רש"י

מבר נפחא. ר' יוחנן דמקרי בר נפחא בטלה הש"ס, כמו (ב"מ פה:) מלך ע"ל בר נפחא, נראה למורי דלבו של ר' יוחנן היו נפחא ולהכי מקרי בר נפחא, דמפרשי בר נפחא על שם יופי (סנהדרין כז.). ברבי' אומר, לא ידעית' מנן, אלל אחד גדול בדורו היה ועל שם כך נקרא צביוני כדלשנתן ציכל' מעבדן צביונין (נג.) אמר ר' אושעיא (נכרי, ופליג' כח.) ר' אלעזר הקפר צביו (תולין יא.). הרב. קודס שהחמא, אין בהגריג' דכתיב כלשר זמם, ולל כלשר שפה (שם, וביה' לעיל ב: ודברים יט יט.) שאין ועושין מן הדין. מדין קל וחומר, דיני ממונות ומלאת עשה והלכות עניניה ופסולין קדשים אמה למיד' מקי', אלל לא אזהרת ועושין (חגיגה יא.) שאין מזהירין מן הדין. מקל וחומר, אל על בת אביו שלל בת אמו האביו, על בת אביו ואמו לא כל שכן (יבמות כג:) קף על פי שאדם דן קל וחומר מעלמ', אינה אזהרה לללל (פסחים כד.). תלמודו לומר

רשע רשע. כתיב דדיני נפשות (נמנדר לה) אשר הוא רשע למות, וכתיב צביוי מלקות (דברים כה) והיה אלס בן הטות הרשע (סנהדרין גג.) אם לא הרגתי עד דומם. שלל החס אלל הוא לבדו (חגיגה טז.) עד שיהרג הגדול. קודס הומה ואחר כך החומ, שהיו דורשין נפש צנפס האמור צעדים וזממין, אמרו לנן כמחם והלל ככר נאמר כלשר זמם לעשות ולחיו ועדיין אחיו קיים, ולמה נאמר נפש צנפס, שאין נהרגים עד שיגמר הדין של נידון קודם שהחמו (שם.) ואין לוקין. אלס העידוהו צביוי מלקות, עד שיזוממו שניהם. וליף לה מקרא' והנה עד שקר העד ואמר (מוטה ג:) כל מקום שנאמר עד הרי כלן שטם (שם.) אלל בפני שמעון. שאס יטעה לימדה (שם.) לא בא השלישי להקל בו'. דממשמע שנאמר על פי שנים עדים, כל שכן שלשה, למה נאמר או שלשה עדים, אלל להחמיר עליו לעת חומר צעדי שקר, שעליוס זה אפי"ס שלל היה זה נידון על פיו למיתה, שהרי צענים שהעידו מחלה נמי היה נידון, אפילו הכי עשה הכתוב את דיעו כיואל כללל, שאס החמנו יהרג אף להשיג' מפני שטיפל לעובדי עבודה (סנהדרין ט.) על אחת כמה וכמה בו'. דקי"ל מדה טובה מרובה ממדת פורענות, הלכך קל וחומר הוא (שם.) [ועיי' סייך לעמ' קודס] כדי שאילת תלמיד לרב. שלס עליון כדי כדאמרין בפירק מרובה (עו:) לית ליה לרי' יוסי כדי שאילת תלמיד לרב כי' (רשב"ם ב"ב כסס:).

דדיני נפשות. דכתיב והֲלִילוּ הַעֵדָה וּמַהֲדַרְיִן אֲזוּכוֹתָא : **אחד דיני**

ממונות. נמי עדות' בטלה: **בזמן שהסרו צהן**, וצדיני נפשות כי אמרינן בטלה בזמן שהקריב או הפסול נשמתך צעדות מתחלה להיות מן המתדין צעוצרי עבירה: **אלל אס לא הסרו צהן**, ולא

כוונו להיות עדים צדכר לא בטלה עדות האחרים בצביל ראייתן של אלו דמה יעשו שני אחין שראו עם שלישי מן השוק צאחד שהרג את הנפש: **גמ'** והוא שהעידו כולן **בתוך כדי דיבור**. והם קאמרה ממתי' מלה כשנים אלל אס העידו השנים ולאחר זמן העידו האחרים הרי הן כשמי כמות לכל דבר: **וכל אחד ואחד**. התחיל להעיד בתוך כדי דיבור של סיומו של חצירו: **הרגו ילל**. לרבי יוסי דלאמר אף צלל התרו שלל נמכין להעיד הוא מלי' את הנדון מפני קורבה הרגו נמי ילל את הנדון שהרי גם הוא ראה והוא קרוב אלל עצמו: כשהרגו מאחוריו. מתקיימין כל המקראות שממיידין את הרוצח ליהרג: **יקום דבר**. כתיב דהאי קרא שעשאן לכולס כשנים דהיינו העדים אלל לא צעושי הדצר: **היכי אמרינן להו**. לקרוב ופסול למצדיקניהו אס מתחלה לעדות נמכונו: ממתי'

אחיתו אי אמרי לאסהודי אותו נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה אי אמרי למיחוי אותו ומה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש: איתמר אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' יוסי ורב נחמן אמר ו‏^{הלכה כרבי:}

ביצד העדים פרק ראשון מכות

1. אמר רבי יוסי במה דברים אמורים בדיני נפשות.

משום דכתיב והלילו העדה דמלוה לצטל העדות צקל כדי להציל הנפש וקשה לפירשו דא"כ דיני ממונות נילף מינייהו דהלל כתיב משפט אחד יהיה לכס ועוד דצדיני ממונות נמי כתיב ע"פ שנים או ע"פ שלשה ונקיס ג' לצי' לכן פירש ר"י דצדיני נפשות שייך שפיר למילף משנים דעדות' בטלה משום דמה שנים כי נמאל אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטלה לגמרי ומעמה אינה מועלת לכולס הלכך צשלשה נמי כולס צטלים לגמרי אלל דדיני ממונות דצשנים נמי כי נמאל אחד מהן קרוב או פסול השני אינו צטל לגמרי דחייב לו שצוטה לכן יי [שלשה] נמי נמאל אחד מהן קרוב או פסול מתקיים עדות' צשאר עדים: אמר רבא והוא שהעידו בורם בתוך כדי דיבור : י[פ"ה] וצהא קאמרה ממתידין דמלה כשנים אלל אס העידו השנים ולאחר זמן העידו האחרים הרי הן שמי כתי עדים לכל דבר משמע דקאי אף לענין קרוב או פסול וקשה דהלל משמע צסמוך דלענין דין דקרוב או פסול אינו תלוי בהעדה צבון כדי דיבור אלל יי [צראיית מעשה גמרה עדותן אף כי העידו אחר תוך כדי דיבור דקאמר הרוג ילל לכן נראה דלל קאי רק אדין דעדים וזממין דקאמר עד שזימו כולס וצהא קאמר דוקא כי העידו כולס צבון כדי דיבור דזה הוי עדות אחד וצעין עד שזימו כולס: אלל לענין נמאל

אחד קרוב או פסול אף אס נמאל מהני שהעידו לאחר כדי דיבור עדותן בטלה ודא"כ הוי שמי כמות ולא צעין עד שזימו כולס: אלל לענין נמאל מהן קרוב או פסול חשיב כחד עדות כשהעידו לאחר כדי דיבור משום שהס אומרים אמת ודא"כ עדותן התחיל מראייה שלהם וראייה שלהם היתה צבת אחת עם העדים אלל צעדים וזממין שאינן אומרים אמת אס כן לא צל עדותן אלל כשהעידו צצית דין וכיון דללל העידו צצית אחת רק לאחר כדי דיבור לא חשבדין כחד עדות כן נראה למשי"ח: יא"ל מעתה הרוג יצי"א : י[פירוש שהוא צעל דין אי נמי מפני שהוא שונא ושונא פסול לעדות] [ועיין מוס' יבמות כה. ד"ה הוא וכו' צאריכות]: **נרבעע יצי"א**. מפני שהוא שונא של רוצצו צעל אונסו ולא נראה דהלל מוכח פ"ק דסנהדרין (דף ט: וסס) דנרבע לאנסו כשר לעדות ויש לייסצ דמנרבע לרצונו פריך דצהכי איירי קרא דכתיב ומתו גם שניהס דהיינו צרצון ולהכי פריך ילל הנרבע אפילו יש עדים הרבע דצדכר ולא מפני ששונאו כיון שהוא לרצונו אלל מפני שהוא יי [קרוב לעצמו וקשה דצמסכת סנהדרין (סס) אמרינן פלוני רצעני לרצוני הוא ואחר מנטרפין להרגו וי"ל דהני מילי כי לויכא סהדותא מעלמא דרצעו לרצונו וליכא סהדותא אלל מהוא עצמו ואחר ולכן פלגין לדיצורה דלגבי דדייה לא מיימנינן ליה דקדורו כי אלל עצמו אלל הכא דליכא עדים שנרבע לרצונו ומעדותן נקרא רשע ופסול לעדות ואין אנו צריכין לעדותו כלל ועוד אמר ה"י יוסף צכור שור דפריך הכי נרבע שהוא קרוב לרוצע ילל וכן הרוג שהוא קרוב להורג ילל: **היכי אמרינן דלל**. קאי אדיני ממונות צשלמא אדיני נפשות לא קשה היכי אמרינן כי' דמיחוי אןן אס התרו צו הקרוב ופסול אס לאו אלל פריך דדיני ממונות דליכא התראה:

לאסהודי אחיתו. קשה דלס כן לא יהרג אדם לעולם דהקרובים יצאו ויאמרו לאסהודי אחינן ופירש רצינו חיים כהן דלאמרין לעדים כשרים לאסהודי עם הפסולין אחיתו או למיחוי אחיתו צלל הפסולין ואי אמרי הכשרים למיחוי אחינו צלל הפסוליס אז לא הוי עדותן בטלה אפילו אס נמאל אחד מהן קרוב או פסול אלל אי אמרי לאסהודי אחינו עם הפסולין עם עדותן צטילה ומכל מקום תימה קלת היאך יהיו גם העדים כשרים אומנים לומר לאסהודי אחינן דללל העדות הוו ליה כחזור ומגיד כיון שכבר העידו וי"ל דצבכרא יי [דיוין דצאלן לצית דין עם הכשרים עכשוי נראין הדברים שמתחלה כוולה לאסהודי קא אמו דהויחם סופן על מתלתן:] **שמואל' אומר הלכה ברבי יוסי**. קשה היאך מציינו דיינו ורגלינו כשנותנין גט שיש צמעמד קרובים והיה לנו לומר דעדות הכשרים צטל והאי דומיא דדיני נפשות דשרינן אשח איש שיש צה מימת צית דין וטעם דפרישית לעיל יי [גבי עדות נפשות שייך נמי צגט וגס לרבי נמי קשה שפעמים יתכוין אחד מן הקרובים להעיד לכן נראה לר"י דגס לר' יוסי לא אמרו דעדותן בטלה אלל דוקא צאותן שמעדיס בפני צ"ד אלל בצביל ראייה לחודה לא ודא"כ מלי' פריך הרוג ילל והא אינו הולך להעיד צצית דין ואומר הר"י דודאי מתחלה היה צכצור הש"ס לרבי יוסי כי נמי אינן צאלן להעיד צצ"ד עדות' בטלה ומשני צמקיימי דבר הכתוב מדבר כלומר כצצאלן לקיים הדבר צצית דין אמר רבי יוסי נמאל אחד מהן קרוב או פסול דעדות' בטלה ואס תאמר א"כ מלי' פריך לעיל מה יעשו שני אחין וכו' והלל אין שום חששא אס לא יצאו להעיד צצית דין כדפירשתי ויש לומר משום דפעמים שלל ידע זה צוה ויעיד האחד אפי"ס שכבר העיד אחיו צצ"ד ואפילו אירע לאחר כדי דיבור מכל מקום עדותן בטלה משום דמקשינן שלשה לשנים יי [נמאל קרוב או פסול צוה אחר זה אפי"פ דלענין חומה צעין תוך כדי דיבור:]

הוי

רבא היכי אמרינן להו כלומר (אין) [איזון] דרך זו התראה ששנה במשנתנו. ואמר אמרינן להו למיחוי אחיתו שמה שמעמם צעקה ורצתם לראות מה היה ולא לעדות נקצצתם ונודמן לכם וראיתם שזה הרג את זה או נודמן לכם וראיתם שזה הלוח לזה כך וכך ממתן אס כן ראיתם מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש תיבטל העדות בכך והן לא באו להעיד אלא לראות בלבד. ועמד הדבר כי אין העדות מתבטלת אלא אם אומרים להעיד נתכוונו ונתקצצו לכך ונמצא א' מאלו שנחוצעדי לעדות קרוב או פסול. ויש מי שמפרש כי בזמן ההגדה אומרים להן לראות באתם (אין) [און] להגיד העדות באתם. ויש על הפירוש הזה יי [פירא ולא חפצנו להאריך. אמנם הדבר שקבלנו מרבותינו הוא שפירשנו. וקי"ל כרבי דאמר רב נחמן הלכתא כרבי ועוד דהא רבא מפרש לטעמיה. ודייקא מחני' בעדות ממון עדות על פה דומיא דעדות נפשות אבל עדות בשטר לא מפרשהא בכל עיקר וקי"ל בעדות בשטר מתקיים העדות בשאר וכדחזקיה דאמר בגמרא דגט פשוט (דף קסב:) מילאהו בקרובים כשר יי [וכבר פירשנוהו במקומו:]

(א) נראה דל"ל והנה הוא קרוב אלל עצמו יבטל העדות וכו': (ב) כדפיסא כי' שנראה מפ"י ר"ח ז"ל כפי' הוא ודע': (ג) דכרי ר"ח אלל מובאין בחי' הרמזין ונכ"ן:

עין משפט ונר מצוה

בגל א מיי' פ"ה מהלכות עדות הלכה ג סג לאזין ריג [טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף יז וסי' י"א סעיף ד ה]:

מוד ב מיי' שם פ"כ הלכה ג סג שם טוש"מ שם:

בזה ג מיי' פ"ב מהלכות שבוטות הלכה ח:
מוד ד מיי' פ"כ מהלכות עדות הלכה ג סג עשין קי טוש"מ סי' לח:
מוד ה ו מיי' שם פ"ה הלכה ג והלכה ד ה סג לאזין ריג טוש"ע ח"מ סימן לו סעיף ה:

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אמר ר' יוסי. יצי' ע"ל צמות' סוף דף זה דה"ה צדיני:
(ב) ד"ה לאסהודי וכו' וי"ל דסנהל הוא דכיון:
(ג) ד"ה שמואל וכו' דפרישית לעיל יצי' דה"ה א"ר יוסי:
(ד) בא"ד דמקשינן שלשה לשנים לענין נמאל:

רבינו חננאל

ואוקימ' למחני' בזמן שק' יכולן כל אחד מהן העיד בתוך כדי דיבור של חברו דקי"ל תוך כדי דיבור דיבורי דמי וכאלו כולן בבית אחת העידו ואינן יכולים האחרונים לומר כי הראשונים הן שחייבوهו ואנחנו לא עשינו כלום: כיון ששנינו מה שנים נמצא אחד מהן קרוב או פסול עדותן בטילה אף ג' נמצא א' מהן קרוב או פסול בו', ואקשינן אי הכי לא תתקיים עדות לעולם שהרי ההורג מגיד עם העדים על ההורג והנה הוא קרוב יי [בטל העדות ויציל ההורג. ודחי' כגון שבא והכחו הכאת מות מאחוריו שאינו מכיר מי הכהו הן להעיד אלא העדים הן בלבד שראוהו והן המעדיין עליו וכן הנרבע כיצא בו כשרבעו מאחוריו ולא ראהו. ואקשינן ההורג (והורבע) ונורבע] שאי אפשר לומר שלא ראו את ידיו יצילו ויבטל העדות כולה שהרי נכללו עמהן קרובין. ואוקימ' על פי שנים עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר במקיימי דבר הכתוב מדבר. כלומר אם נמצא במעדיי עדות קרוב או פסול בטלה העדות אבל בבעלי הדין לא. מרחיזין לרבא דהוא בתרא מפרש טעמא דרבי (שמעון) [שמעיון] מינה דהילכתא כוותיה סבירא ליה. ודאמר רבי במשנתנו בזמן שהתרו בהן אמר

רבא היכי אמרינן להו כלומר (אין) [איזון] דרך זו התראה ששנה במשנתנו. ואמר אמרינן להו למיחוי אחיתו שמה שמעמם צעקה ורצתם לראות מה היה ולא לעדות נקצצתם ונודמן לכם וראיתם שזה הרג את זה או נודמן לכם וראיתם שזה הלוח לזה כך וכך ממתן אס כן ראיתם מה יעשו שני אחין שראו באחד שהרג את הנפש תיבטל העדות בכך והן לא באו להעיד אלא לראות בלבד. ועמד הדבר כי אין העדות מתבטלת אלא אם אומרים להעיד נתכוונו ונתקצצו לכך ונמצא א' מאלו שנחוצעדי לעדות קרוב או פסול. ויש מי שמפרש כי בזמן ההגדה אומרים להן לראות באתם (אין) [און] להגיד העדות באתם. ויש על הפירוש הזה יי [פירא ולא חפצנו להאריך. אמנם הדבר שקבלנו מרבותינו הוא שפירשנו. וקי"ל כרבי דאמר רב נחמן הלכתא כרבי ועוד דהא רבא מפרש לטעמיה. ודייקא מחני' בעדות ממון עדות על פה דומיא דעדות נפשות אבל עדות בשטר לא מפרשהא בכל עיקר וקי"ל בעדות בשטר מתקיים העדות בשאר וכדחזקיה דאמר בגמרא דגט פשוט (דף קסב:) מילאהו בקרובים כשר יי [וכבר פירשנוהו במקומו:]

(א) נראה דל"ל והנה הוא קרוב אלל עצמו יבטל העדות וכו': (ב) כדפיסא כי' שנראה מפ"י ר"ח ז"ל כפי' הוא ודע': (ג) דכרי ר"ח אלל מובאין בחי' הרמזין ונכ"ן: